

tate? – E vorba să fiu numit la un institut de cercetări. Și când mă gândesc că ani de zile am fost stăpânit de iluzia că țineam cursuri frumoase? Vezi cât de tare ne putem înșela asupra activității noastre?!“⁴³⁶.

*

În mod oficial, Lucian Blaga nu a fost nici „epurat“, nici „destituit“ din învățământul universitar, ci numai „transferat“ într-un institut academic de cercetări. Dar atât filosoful, corpul profesoral, studenții și intelectualitatea clujeană au receptat „transferarea“ profesorului ca pe o demitere, ceea ce și era de fapt.

În textul apărut în *Monitorul Oficial*, Lucian Blaga a sesizat deferența subtextuală și a comentat-o aluziv: din „considerație față de inteligența și pregătirea“ lui, i s-a propus să se ocupe cu cercetări științifice „în domeniul istoriei gândirii filosofice în țara noastră“. Dar în același timp, a intuit în substratul transferării o „jignire“ nemeritată: era „îndemnat să se ocupe de gândirea mediocră a altora, ca să nu mai aibă timp de a gândi pe cont propriu“.

Cu toate că suferea îngrozitor, Lucian Blaga și-a ascuns constant trăirile interioare, sub masca unei calculate indiferențe. La aproximativ o săptămână după transferare, într-o duminică seara, Dumitru Micu l-a reîntâlnit la familia Mureșanu. Tânărul poet era, din toamnă, student la filologie, dar intenționase a urma și prelegerile de filosofie ale lui Lucian Blaga. De aceea, acum, i s-a adresat cu neascuns regret:

„– Speram c-o să ne țineți și dumneavoastră cursuri...

Nu știu dacă a răspuns ceva – va afirma ulterior – în orice caz, nu a trădat nici cea mai vagă tulburare; s-a comportat în continuare, ca și cum n-aș fi spus nimic, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic de natură a-i zdruncina aparent imperturbabilul echilibru interior“.

După câteva ore, au ieșit împreună în noapte; după o lungă tăcere, în timp ce mergeau tăcuți sub cerul înstelat, Lucian Blaga i se adresă deodată:

„ – Măi, Micule, ce rău îmi pare că n-am să vă țin cursuri...

N-am realizat, atunci, dimensiunile tristeții incluse în această lapidară destăinuire...“, va comenta fraza ulterior tânărul critic.

*

Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din Cluj, constata Ovidiu Cotruș, fostul său student, a fost singura instituție de învățământ superior din Europa care, între anii 1939–1948, a avut o catedră cu o autonomie distinctă de filosofia culturii, ca disciplină filosofică principală, constituind materie de licență și de doctorat.

Prin activitatea sa, profesorul Lucian Blaga a izbutit să trezească în studenții săi „o conștiință a culturii ca fenomen unitar cu nesfârșite ramificații. Mai mult decât perspectiva morfologică a lui Spengler și Frobenius, perspectiva stilistică blagiană se apropie, anticipând-o, de ceea ce numim astăzi o înțelegere structurală a culturii“. Lucian Blaga a deschis „minții noastre zări nebănuite către ținutul în care criticii de profesie nu găseau nimerit să poposească. Profesorul te stimula, dar și te învăța să zăbovești, smerit, în fața aceluia mister care ține, poate, «de ordinea misterelor cosmogonice». Dar n-ai dreptul să te oprești, decât după ce ai văzut tot ce poate fi văzut și ai înțeles tot ce este de înțeles“.

*

Spre sfârșitul aceleiași luni, din Beiuș, Petru Bortoș a trimis din nou filosofului o scrisoare cu felicitări pentru noul an, împreună cu niște „roadă lichidă“: „Îți mulțumesc pentru toate bunele gânduri ce ni le trimiți. Doamna Blaga îți mulțumește pentru lichidul foarte aromatic și potabil, pe care în ascuns îl trage la măsea. Să trăiți și să mai produceți. Eu, din parte-mi, îți

urez și ceasuri de chin amar și dulce din jurul celui alt teasc, al poeziei. Din picăturile astea aș mai putea și eu să trag la măsea⁴³³.

*

Lucian Blaga nu a fost singurul profesor universitar „destituit”. La Universitatea din București, G.Călinescu, „tovarășul de drum” al comuniștilor, cădea sub incidența aceluiași articol din *Directivele N.K.D.V.* și, în ciuda imenselor servicii aduse Partidului Comunist Român, același partid a decis trecerea lui într-un „cimitir al elefanților”, cum se exprima cinic Mihail Ralea, el însuși numit puțin mai târziu director al unui astfel de „cimitir”.

G.Călinescu nu putea fi înlăturat din motive politice, pentru că fusese alături de comuniști tot timpul. De aceea, împotriva lui a fost declanșată o agresivă campanie de contestare a muncii profesionale la catedră și o alta, identică de violență, împotriva operei lui, orchestrată din afara Universității de Ion Vitner și din interiorul instituției de Vicu Mândra-Lewys, studentul lui G.Călinescu.

În aceeași perioadă temporală, au fost „epurați” din învățământul universitar Șerban Cioculescu, Adrian Marino și numeroase alte cadre universitare; din învățământul liceal, Vladimir Streinu, iar alături de el, câteva zeci de mii de profesori de liceu din întreaga țară. În locul lor, au fost numiți indivizi mediocri și submediocri. La Universitatea din București, de pildă, la catedra de literatură au fost desemnați Ion Vitner, de profesie... medic stomatolog și Vicu Mândra-Lewys. La catedra de filosofie a Universității din Cluj au primit numirea Pavel Apostol, Ion Lungu și mulți alții, a căror mediocritate a fost reliefată cu prisosință de trecerea timpului.

În acest context evenimential, variantele destituirii lui Lucian Blaga puse în circulație de Achim Mișu în volumele *Meandrele adevărului*, *Maestrul și iedera*, reluate și sistematizate în capitolul „Cazul Blaga”, din volumul *Lucian Blaga, Miorița cultă a spiritualității românești*³⁹⁹ – sunt eronate.

Cea dintâi ipoteză: „Lucian Blaga a fost suspendat ca profesor datorită unor invidii și ambiții personale”³⁹⁹, în care rolul

determinant l-ar fi jucat Pavel Apostol, ce urmărea cu „insistență năzuință ascunsă“ să devină „profesor universitar în locul propriului lui profesor“ este lipsită de orice teme. Nici „burocratic“, cum se exprimă Achim Mișu, nici moral, nici politic, Pavel Apostol nu a avut nici un rol în „destituirea“ lui Lucian Blaga. Catedrele celor doi erau paralele. Catedra de „filosofia culturii“ a fost desființată pentru că o asemenea catedră nu exista în nomenclatorul universitar sovietic, iar Lucian Blaga a fost „destituit“ nu pentru că era titularul acestei catedre, ci pentru că trebuia înlăturat, conform instrucțiunilor N.K.D.V. Catedra lui Pavel Apostol, „introducere în filosofie“, va deveni catedra de materialism dialectic și istoric.

Achim Mișu și-a construit scenariul său pe o confesiune orală a lui Ion Lungu: „... ne-a spus că el a fost acela care a dus, în toamna lui 1948, la Ministerul Învățământului, propunerile privind structura disciplinelor Facultății de Filosofie din Cluj, precum și cele referitoare la confirmarea nominală a profesorilor. Din spusele lui rezultă că în aceste acte numele profesorului Lucian Blaga a fost omis încă de la Cluj și că [,] după știrea sa [,] această omisiune s-ar datora lui Pavel Apostol (avînd sarcini de conducere la Universitate), unui prorector al Universității și unui șef de secție de la regiune“³⁹⁹. Fie că Ion Lungu nu a fost destul de explicit, fie că Achim Mișu a înțeles greșit, numele lui Lucian Blaga nu avea ce căuta în „propunerile“ duse de Ion Lungu la București, pentru că recomandările acelea se refereau exclusiv la catedra de filosofie marxistă.

În decembrie 1948, C.C. al P.C.R. a decis introducerea disciplinelor: marxismul și economia politică, la toate formele de învățământ universitar, iar la Facultățile umaniste, în afara celor două, materialismul istoric și dialectic. Din cauza „lărgirii“ disciplinei, cum se exprima Ion Lungu, Ministerul Învățământului a cerut din nou Rectoratului și Regiunii de partid alte propuneri, „cadre de nădejde“, pentru catedrele existente. Ministrul adjunct, Ilca Mezincescu, a aprobat toate numirile făcute, fără nici o reținere. Ulterior, șeful catedrei de marxism-leninism a Univer-

sității din Cluj va fi numit Tudor Bugnariu și vor fi aduși noi oameni, dintre ei nelipsind D.Isac.

Versiunea lui Ion Mihai Popescu, expusă în *Personalități ale culturii românești* este lipsită de suport documentar. Lucian Blaga nu „a fost înștiințat“ de nimeni „la 2 octombrie 1948“, „că a fost destituit din învățământ“ și nici „nu a rămas pe drumuri fără slujbă și fără venituri“³⁰⁹. De altfel, întreg segmentul despre Lucian Blaga, din volumul amintit este lacunar sub aspect informativ...

În cuprinsul capitolelor IX-X din romanul *Cel mai iubit dintre pământeni*, Marin Preda l-a introdus pe Lucian Blaga în evenimente ficționale fanteziste. Filosoful nu a fost destituit din cauza refuzului de a-și înlocui prelegerea inaugurală prin lectura celor două broșuri semnate de A.A.Jdanov, despre *Istoria Filosofiei occidentale* de G.Alexandrov și *Raport asupra reviztelor Zvezda și Leningrad*, iar caloriferistul, care îndeplinea și funcția de secretar de partid pe Universitate, nu avea competența de a înlătura din funcție un profesor universitar.

În sfârșit, prezența lui Lucian Blaga în romanul *Caloianul* de Ion Lăncrănjan este, de asemenea, fantezistă și lipsa ei de temeinicie a fost riguros demonstrată.

5. „...activitatea mea s-a concentrat asupra unui studiu personal“

În primele zile ale lunii ianuarie 1949, Lucian Blaga a străbătut spațiul unei accentuate suferințe morale, provocate de starea-limită în care îl aruncase destituirea din învățământul universitar. În casă, era mai tăcut decât de obicei; trăia un chinuitor sentiment de inutilitate, însoțit de nesiguranța înspăimântătoare a viitorului apropiat. În fiecare dimineață, se trezea cu aceeași torturantă întrebare „pe care buzele se sfiau s-o rostească: cu ce voi începe?“¹¹.